

anarhija/ blok 45
PORODIČNA BIBLIOTEKA

MANIFEST O PROLETERSKOJ UMETNOSTI

1923.

Theo van Doesburg, Kurt Schwitters, Hans Arp, Tristan Tzara, C.
(Christof) Spengemann, „Manifest Proletkunst“, Hague, 6. III 1923, *Merz*,
n. 2 (K. Schwitters, Hanover), april 1923.

Preveo i priredio: Aleksa Golijanin, 2014.

<http://anarhija-blok45.net1zen.com>
aleksa.golijanin@gmail.com

ZAJEDNIČKA ARHIVA
<http://anarhisticka-biblioteka.net>

Die Zeitschrift des geistigen Arbeiters ist MERZ

Aus dem Inhalt: i. Manifest Proletkunst. das sohiffohen

MERZ²

MANIFEST PROLETKUNST

O proleterskoj umetnosti

Theo van Doesburg
Kurt Schwitters
Hans Arp
Tristan Tzara
C. Spengemann

APRIL 1923
REDAKTEUR: KURT SCHWITTERS
MERZVERLAG HANNOVER · WALDHAUSENSTR. 5"

MANIFEST PROLETKUNST

Manifest o proleterskoj umetnosti

Teo van Dusburg, Kurt Švitters, Hans Arp, Tristan Cara, K. Špengeman

NEMA umetnosti koja bi bila namenjena samo jednoj klasi ljudi, a i kada bi je bilo, ona ne bi imala nikakve veze sa životom.

One koji žele da stvaraju proletersku umetnost, pitamo: „Šta je to proleterska umetnost?“ Da li je to umetnost koju stvaraju sami proleter? Ili umetnost namenjena samo proleterima? Ili je to umetnost koja treba da podstakne proleterske (revolucionarne) nagone? Nema umetnosti koju stvaraju proleter, zato što proleter koji stvara umetnost nije više proleter već umetnik. Umetnik nije ni proleter, niti buržuj, a ono što stvara ne pripada samo proleterima ili samo buržujima već svim ljudima. Umetnost je duhovna funkcija čoveka, koja teži da ga izbavi iz haosa (tragedije) života. Umetnost je slobodna u raspolaganju sopstvenim izvorima, ali se povinuje svojim vlastitim zakonima i samo njima; i ako je neko delo umetničko delo, ono se uzdiže iznad klasne podele na proletarijat i buržoaziju. Ako bi umetnost trebalo da služi samo proletarijatu, uprkos činjenici da je proletarijat zatrovan buržoaskim ukusom, onda će takva umetnost biti ograničena isto kao i ona namenjena isključivo buržujima. Takva umetnost ne bi bila opšta, ne bi izvirala iz sveljudskog osećanja, već iz čisto individualnih i društvenih preokupacija, vremenski i prostorno ograničenih. Ako bi neka umetnost trebalo da rasplamsa nagone proleterske prirode, ona će prosto koristiti ista sredstva kao i neka religiozna ili nacionalistička umetnost. Ma koliko to izgledalo banalno, zapravo je svejedno da li neko slika Crvenu armiju predvođenu Trockim ili carsku armiju predvođenu Napoleonom. Naime, vrednost slike kao umetničkog dela nema nikakve veze sa podsticanjem proleterskih ili patriotskih osećanja. Sa stanovišta umetnosti, i jedno i drugo je obmana.

Jedini zadatak umetnosti jeste da koristi vlastite izvore, da bi probudila čovekove stvaralačke sile; njen cilj je sazrevanje ljudskih bića, a ne proletera ili buržoazije. Samo se osrednji talenti, usled manjka vizije i kulture, mogu baviti nečim

tako ograničenim kao što je proleterska umetnost (to jest, politikom u boji). Pravi umetnik okreće leđa svim specifičnim poljima društvene organizacije.

Umetnost, ona koju želimo, nije ni proleterska, niti buržoaska, zato što pokreće sile koje su dovoljno moćne da utiču na kulturu u celini, umesto da samo bude određena društvenim odnosima.

Proletarijat je stanje koja mora biti prevaziđeno; buržoazija je stanje koje mora biti prevaziđeno. Ali, upravo proleter, koji sa svojim kultom proletarijata samo imitiraju kult buržoazije, podržavaju ovu trulu buržoasku kulturu, a da toga nisu ni svesni: na štetu umetnosti i na štetu kulture.

Svojom konzervativnom privrženosti starim, preživelim oblicima izražavanja i svojim apsolutno neshvatljivim gađenjem prema novoj umetnosti, oni produžavaju život onome protiv čega se, u svom programu, navodno bore: buržoaskoj kulturi. I tako vidimo kako buržoaski sentimentalizam i buržoaski romanticizam, uprkos nastojanjima radikalnih umetnika da ih unište, i dalje žive i kako se čak neguju i obnavljaju. Komunistički je već postao buržoaska stvar, kao i socijaldemokratija, drugim rečima, nova kapitalistička formula. Buržoazija se služi aparatom komunizma – koji nije proleterski već buržoaski izum – samo zato da bi obnovila svoju trulu kulturu (Rusija). Na kraju, proleterski umetnik se ne bori ni za umetnost, niti za novi život, koji bi trebalo da nastupi, već za buržoaziju. Svako delo proleterske umetnosti je samo reklamni plakat buržoazije.

S druge strane, ono na čemu mi radimo, jeste totalno umetničko delo, koje se uzdiže visoko iznad svih plakata, bez obzira da li se na njima reklamiraju šampanjac, dada ili komunistička diktatura.

Merz n. 2, 1923.